

MARKUSEVANGELIET

JESUS KOM SOM EN LIDENDE TJENER

FORFATTER

- BRED STØTTE I OLDKIRKEN: JOHANNES MARKUS SKREV NED PETERS UNDERVISNING OM JESUS.
 - ▶ DE PLEIDE Å SAMLES HJEMME HOS MOREN HANS (APG 12:12)
 - ▶ KANSKJE SØSKENBARNET TIL BARNABAS (KOL 4:10)
 - ▶ VAR MED PÅ 1. MISJONSREISE MEN SNUDDE I PERGE (APG 13:13)
 - ▶ PAULUS VILLE IKKE HA HAM MED PÅ 2. MISJONSREISE OG SKILTE LAG MED BARNABAS PGA DETTE (APG 15:36-39)
 - ▶ SENERE EN AV PAULUS' NÆRE MEDARBEIDERE (KOL 4:10, FLM 24, 2 TIM 4:11)
 - ▶ OGSÅ EN AV PETERS MEDARBEIDERE (1 PET 5:12-13)
- TROLIG SKREVET MENS PETER FORTSATT VAR I LIVE: CA 65 E.KR.

STRUKTUR I MARKUS

- INTRODUKSJON (1:1-15)

- DEL 1 - DEMONSTRASJON AV JESU AUTORITET (1:16 - 8:26)
 - A: I GALILEA (1:16 - 3:12)
 - B: KLIMAKS I GALILEA (3:13 - 6:6)
 - C: UTENFOR GALILEA (6:7 - 8:26)

- DEL 2 - JESU AUTORITET TESTES I LIDELSE (8:27 - 16:8)
 - A: CAESAREA PHILIPPI - REISEN TIL JERUSALEM (8:27 - 10:52)
 - B: I JERUSALEM (11:1 - 13:37)
 - C: LIDELSE OG OPPSTANDELSE I JERUSALEM (14:1 - 16:8)

HENSIKT

**WISE JESU AUTORITET OG
KALLE TIL DISIPPELSKAP**

8:27-38

27 Jesus og disiplene dro ut til landsbyene ved Cæsarea Filippi. På veien spurte han disiplene: «Hvem sier folk at jeg er?» 28 De svarte: «**Døperen Johannes**; men noen sier **Elia**, og andre **en av profetene**.» 29 «Og dere», spurte han, «hvem sier dere at jeg er?» Da svarte Peter: «Du er **Messias**.» 30 **Men** han **forbød dem strengt** å snakke om ham til noen. 31 Jesus begynte å lære dem: «**Menneskesønnen** må lide mye og bli forkastet av **de eldste, overprestene og de skriftlærde**. Han skal bli slått i hjel, og tre dager etter skal han stå opp.» 32 Dette sa han i åpenhet. Da tok **Peter** ham til side og ga seg til å **irrettesette** ham. 33 Men Jesus snudde seg, så på **disiplene** og **sa strengt** til **Peter**: «Vik **bak** meg, **Satan**! Du har ikke tanke for det som Gud vil, **bare** for det som mennesker vil.» 34 Så kalte han til seg både **folket** og **disiplene** sine og sa til dem: «Om noen vil følge **etter** meg, må han **fornekte seg selv** og **ta sitt kors opp** og **følge meg**. 35 **For** den som vil **berge** sitt **liv**, skal **miste** det. **Men** den som **mister** sitt **liv** for min skyld og for evangeliets skyld, skal **berge** det. 36 Hva gagner det et menneske om det **vinner** hele verden, men **taper** sin **sjel**? 37 Og hva kan et menneske gi som vederlag for sin **sjel**? 38 **For** den som skammer seg over meg og mine ord i denne utro og syndige slekt, skal også **Menneskesønnen** skamme seg over **når han kommer** i sin Fars herlighet sammen med de hellige engler.»

HVORDAN TOLKE LIGNELSENE?

- "NÅR DERE IKKE FORSTÅR DENNE LIGNELSEN, HVORDAN SKAL DERE DA FORSTÅ NOEN ANNEN LIGNELSE?" (MARK 4:13)
- JESUS FORKLARER HOVEDDETALJENE I LIGNELSENE OM SÅMANNEN OG UGRESSET I HVETEN SOM METAFORER. DISSE ER DE ENESTE TO LIGNELSENE HAN FORKLARER.
- DET VIRKER SOM AT DE ANDRE LIGNELSENE (SOM HAN IKKE FORKLARTE) BØR TOLKES PÅ SAMME MÅTE.

DEN BARMHJERTIGE SAMARITANER (AUGUSTIN)

- DEN SÅREDE MANNEN: ADAM
- JERUSALEM: DEN HIMMELSKE BYEN SOM HAN FALT FRA.
- RØVERNE: DJEVELEN SOM TAR ADAMS UDØDELIGHET.
- PRESTEN OG LEVITTEN: MOSELOVEN SOM IKKE KUNNE FRELSE NOEN.
- SAMARITANEREN SOM FORBINDER SÅRENE: KRISTUS SOM TILGIR SYND.
- HERBERGET: MENIGHETEN
- VERTEN: PAULUS

PROBLEMER I OLDKIRKEN

1. DE VAR IKKE ENIGE OM DETALJENE.
2. NOEN GANGER ANAKRONISTISK (BARE FORFATTERENS KONTEKST)
3. DE OVERTOLKET - FOR MANGE METAFORER.

HVORDAN TOLKE LIGNELSENE?

- A. VI BØR UNNGÅ OVERTOLKNING. HVER DETALJ TRENGER IKKE VÆRE EN METAFOR.

- B. DE FLESTE LIGNELSENE HAR TROLIG 2-3 POENG, AVHENGIG AV ANTALL KARAKTERER SOM ER INVOLVERT.

- C. MENINGEN MÅ VÆRE NOE SOM PUBLIKUM VILLE FORSTÅTT I SIN HISTORISKE SETTING.

Vinbøndene og arvingen (12:1-12)

(1) Så begynte han å tale til dem i lignelser: «En mann plantet en vinmark og satte opp et gjerde rundt den, hogg ut en vinpresse og bygde et vakttårn. Så forpaktet han den bort til noen vinbønder og reiste utenlands. (2) Da tiden kom, sendte han en tjener til bøndene for å få sin del av avlingen. (3) Men de grep ham, skamslo ham og sendte ham tomhendt bort. (4) Siden sendte han en annen tjener til dem. Ham slo de i hodet og hånte. (5) Da sendte han enda en; ham slo de i hjel. Og slik med mange andre: Noen skamslo de, og noen drepte de. (6) Nå hadde han en eneste igjen, sin egen kjære sønn. Til sist sendte han sønnen til dem, for han tenkte: 'Sønnen min vil de vel ha respekt for.' (7) Men vinbøndene sa til hverandre: 'Der har vi arvingen. Kom, la oss slå ham i hjel, så blir arven vår.' (8) Dermed grep de ham, slo ham i hjel og kastet ham ut av vingården. (9) Hva skal nå vingårdens herre gjøre? Han skal komme og gjøre ende på vinbøndene og overlate vingården til andre. (10) Har dere ikke lest dette ordet i Skriften: *Steinen som bygningsmennene vraket, er blitt hjørnestein.* (11) *Dette er Herrens eget verk, underfullt er det i våre øyne.*» (12) Da ville de gjerne ha grepet ham, for de skjønte at det var dem han siktet til med denne lignelsen. Men de var redde for folket, så de forlot ham og gikk sin vei.

VINBØNDENE OG ARVINGEN (12:1-12)

- ❑ PUBLIKUM: OVERPRESTENE, DE SKRIFTLÆRDE OG DE ELDSTE.
- ❑ HVOR: TEMPELPLASSEN
- ❑ LITTERÆR KONTEKST: ETTER SPØRSMÅLET OM AUTORITET
- ❑ VINGÅRD (JES 5:1-7):
 - ▶ ET BILDE PÅ ISRAEL. OGSÅ ANDRE STEDER I GT OG I RABBINSK LITTERATUR.
 - ▶ GUD HAR GJORT ALT HAN KAN FOR Å FÅ EN AVLING. NÅR INGENTING FUNGERER, BESTEMMER HAN SEG FOR Å ØDELEGGE DEN.
 - ▶ VINGÅRDEN ER "ISRAELS HUS" OG VINTRÆRNE ER "MENNESKENE I JUDA". (V. 7)

Vinbøndene og arvingen (12:1-12)

(1) Så begynte han å tale til dem i lignelser: «En mann plantet en vinmark og satte opp et gjerde rundt den, hogg ut en vinpresse og bygde et vakttårn. Så forpaktet han den bort til noen vinbønder og reiste utenlands. (2) Da tiden kom, sendte han en tjener til bøndene for å få sin del av avlingen. (3) Men de grep ham, skamslo ham og sendte ham tomhendt bort. (4) Siden sendte han en annen tjener til dem. Ham slo de i hodet og hånte. (5) Da sendte han enda en; ham slo de i hjel. Og slik med mange andre: Noen skamslo de, og noen drepte de. (6) Nå hadde han en eneste igjen, sin egen kjære sønn. Til sist sendte han sønnen til dem, for han tenkte: 'Sønnen min vil de vel ha respekt for.' (7) Men vinbøndene sa til hverandre: 'Der har vi arvingen. Kom, la oss slå ham i hjel, så blir arven vår.' (8) Dermed grep de ham, slo ham i hjel og kastet ham ut av vingården. (9) Hva skal nå vingårdens herre gjøre? Han skal komme og gjøre ende på vinbøndene og overlate vingården til andre. (10) Har dere ikke lest dette ordet i Skriften: *Steinen som bygningsmennene vraket, er blitt hjørnestein.* (11) Dette er Herrens eget verk, underfullt er det i våre øyne.» (12) Da ville de gjerne ha grepet ham, for de skjønte at det var dem han siktet til med denne lignelsen. Men de var redde for folket, så de forlot ham og gikk sin vei.

DANIEL 7:13-14

"JEG SÅ I MINE NATTSYNER, OG SE! MED HIMMELENS SKYER KOM EN SOM VAR LIK EN MENNESKESØNN. HAN GIKK BORT MOT DEN SOM VAR GAMMEL AV DAGER OG BLE FØRT FRAM FOR HAM. HAN FIKK HERSKERMAKT, ÆRE OG RIKE SÅ ALLE FOLK OG NASJONER OG TUNGEMÅL SKAL TJENE HAM. HANS HERSKERMAKT ER EN EVIG MAKT SOM IKKE SKAL FORGÅ. HANS RIKE GÅR ALDRI TIL GRUNNE."

SALME 110

"HERREN SIER TIL MIN HERRE: «SETT DEG VED MIN HØYRE HÅND TIL JEG FÅR LAGT DINE FIENDER SOM SKAMMEL FOR DINE FØTTER!» ... DU SKAL HERSKE BLANT DINE FIENDER! ... HERREN HAR SVERGET OG ANGRER DET IKKE: «DU ER PREST TIL EVIG TID PÅ MELKISEDEKS VIS.» HERREN ER VED DIN HØYRE HÅND, HAN KNUSER KONGER PÅ SIN VREDES DAG. HAN HOLDER DOM OVER FOLKESLAG..."

"MENNESKESØNNEN"

- 14:62 - "DERE SKAL SE MENNESKESØNNEN SITTE VED KRAFTENS HØYRE HÅND OG KOMME MED HIMMELENS SKYER."
- JESUS KOMBINERER DAN 7:13-14 OG SAL 110:1 I SVARET SITT.
- BEGGE DISSE SER UT TIL Å GÅ IMOT DEN GRUNNLEGGENDE TANKEN OM AT GUD IKKE DELER SIN HERLIGHET MED NOEN (JES 42:8, 48:11).
- DET ER LITE SPOR AV EN "MESSIAS" PÅ DEN TIDEN SOM HEVDET Å VÆRE OPPFYLLELSEN AV DAN 7 ELLER SAL 110, OG DET ER SÅ GODT SOM INGEN SPOR AV NOEN FØR JESUS SOM HEVDER Å VÆRE OPPFYLLELSEN AV BEGGE.
- ØVERSTEPRESTEN HAR HELT RETT I Å ANKLAGE JESUS FOR BLASFEMI. OM HAN DA FAKTISK IKKE ER GUD SELV...

JESUS OG DISIPPELSKAP

1. KALLER (KAP 1:16-19, 2:14): ALLE ETTERLATER NOE (GARN, FAR, JOBB)
2. UTNEVNER (3:13-19):
 - A. FOR AT DE SKULLE VÆRE SAMMEN MED HAM
 - B. FOR AT HAN KUNNE SENDE DEM UT (= "APOSTLER")
3. SENDER UT (6:7-13)